

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) 2020

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan Lywodraeth Cymru ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Rhif 2) (Cymru) 2020.

Vaughan Gething
Y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

10 Gorffennaf 2020

1. Disgrifiad

Mae'r Rheoliadau hyn yn dirymu Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) (Diwygio) 2020 ("y Rheoliadau gwreiddiol") a'r holl Rheoliadau sydd wedi diwygio'r Rheoliadau gwreiddiol.

Mae'r Rheoliadau hyn yn gwneud darpariaeth newydd am y cyfyngiadau a'r gofynion sy'n angenrheidiol i ddiogelu yn erbyn y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o coronafeirws.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Gwneir y Rheoliadau hyn o dan y weithdrefn frys y darperir ar ei chyfer yn adran 45R o Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Rheoli Clefydau) 1984 (p. 22) ("Deddf 1984"). Caiff y Rheoliadau eu gwneud heb fod drafft wedi'i osod gerbron y

Senedd a'i gymeradwyo ganddi. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn, oherwydd brys, ei bod yn angenrheidiol gwneud y Rheoliadau heb i ddrafft gael ei osod a'i gymeradwyo fel y gellir gweithredu mesurau iechyd y cyhoedd er mwyn ymateb yn gyflym i'r bygythiad a berir i iechyd pobl gan y coronafeirws. Yn benodol, mae Gweinidogion Cymru o'r farn ei bod yn bwysig llacio'r cyfyngiadau a geir yn wreiddiol yn y Rheoliadau Diogelu Iechyd (Cyfyngiadau Coronafeirws) (Cymru) 2020 cyn gynted ag y bernir nad yw bellach yn angenrheidiol nac yn gymesur eu cadw ar eu ffurf bresennol. Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau bellach wedi'i penodi yn y Rheoliadau hyn yn angenrheidiol ac yn gymesur fel ymateb iechyd y cyhoedd i'r bygythiad presennol a achosir gan coronafeirws.

Bydd y Rheoliadau yn peidio â chael effaith ar ddiwedd y cyfnod o 28 o ddiwrnodau (heb gynnwys toriad) sy'n dechrau ar y diwrnod y gwneir yr offeryn oni bai, yn ystod y cyfnod hwnnw, y cymeradwyir y Rheoliadau gan y Senedd.

Y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol

Er bod y Rheoliadau yn cynnwys hawliau unigol o dan y Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a Siarter Hawliau Sylfaenol Ewrop, mae'r Llywodraeth yn credu bod modd eu cyfiawnhau er mwyn atal lledaeniad clefydau heintus a/neu y caniateir yr ymyrraeth gan fod nod dilys i'r ymyrraeth honno, sef diogelu iechyd y cyhoedd. Mae'r Llywodraeth hefyd yn credu bod y Rheoliadau yn gymesur.

Mae'r Rheoliadau hyn yn cyffwrdd ag Erthygl 5 (yr hawl i ryddid), Erthygl 8 (yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol), Erthygl 9 (rhyddid meddwl, cydwybod a chrefydd), Erthygl 11 (rhyddid i ymgynnull a chymdeithasu) ac Erthygl 1 o'r Protocol Cyntaf (diogelu eiddo).

Mae pob un o'r rhain yn hawliau amodol, sy'n caniatáu i Weinidogion Cymru ymyrryd ag arfer yr hawliau os yw hynny'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch y cyhoedd neu er mwyn diogelu iechyd. Rhaid i bob cyfyngiad a gofyniad o'r fath gael eu cyfiawnhau ar y sail bod iddynt nod dilys, sef diogelu iechyd y cyhoedd, a'u bod yn gymesur. Mae parhau i lacio'r cyfyngiadau drwy'r Rheoliadau

gwreiddiol yn ymateb cymesur. Mae'n cydbwysu'r angen i gynnal ymateb priodol i'r bygythiad a achosir gan y coronafeirws â'r angen i gynnal hawliau unigolion a busnesau er y bydd gwneud hynny'n ddarostyngedig i gyfyngiadau, mewn modd sy'n dal i fod yn gymesur â'r angen i atal cyfradd drosglwyddo'r coronafeirws rhag cynyddu, gan ystyried y dystiolaeth wyddonol.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Gwneir y Rheoliadau o dan adrannau 45C(1) a (3)(c), 45F(2) a 45P o Ddeddf 1984.

Mae Deddf 1984 a'r Rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf honno yn darparu fframwaith deddfwriaethol ar gyfer diogelu iechyd yng Nghymru a Lloegr. Mewnosodwyd Rhan 2A o Ddeddf 1984 gan Ddeddf Iechyd a Gofal Cymdeithasol 2008, ac mae'n darparu sail gyfreithiol i ddiogelu'r cyhoedd rhag bygythiadau sy'n deillio o glefydau heintus.

Mae adran 45C o Ddeddf 1984 yn rhoi pŵer i'r Gweinidog priodol wneud rheoliadau er mwyn atal, diogelu rhag, rheoli neu ddarparu ymateb iechyd y cyhoedd i fynychder neu ledaeniad haint neu halogiad. Mae'n cynnwys pwerau i osod cyfyngiadau neu ofynion ar neu mewn perthynas â phersonau, pethau neu fangreoedd os bydd bygythiad i iechyd y cyhoedd, neu mewn ymateb iddo. Mae adran 45F yn galluogi gwneud darpariaeth atodol gan gynnwys darpariaeth ar gyfer gorfodi cyfyngiadau a gofynion a osodir o dan y Rheoliadau a chreu troseddau.

Rhoddir y swyddogaethau o dan yr adrannau hyn i "the appropriate Minister" ("y Gweinidog priodol"). O dan adran 45T(6) o Ddeddf 1984, ystyr y Gweinidog priodol, mewn perthynas â Chymru, yw Gweinidogion Cymru.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Gwnaed y Rheoliadau mewn ymateb i'r bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd o ganlyniad i fynychder a lledaeniad coronafeirws syndrom anadlol aciwt difrifol 2 (SARS-CoV-2) sy'n achosi'r clefyd a adwaenir fel COVID-19 neu "coronafeirws".

Mae'r Rheoliadau yma yn gwneud darpariaeth mewn tri maes allweddol c:

- a) ei gwneud yn ofynnol i rai busnesau ac adeiladau gau;
- b) ei gwneud yn ofynnol i fusnesau ac mewn mangreoedd sy'n cael agor, leihau'r risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws;
- c) chyfyngu crynadau.

Mae'r Rheoliadau hefyd yn darparu ar gyfer gorfodi'r gofynion a'r cyfyngiadau hyn.

Er bod y Rheoliadau hyn yn dirymu'r Rheoliadau gwreiddiol maent hefyd yn adfer (gyda rhywfaint o lacio – gweler isod) gofynion ar gyfer cau busnesau sy'n gwerthu bwyd neu ddiod, llety gwyliau, a busnesau eraill, i ddiogelu yn erbyn y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o coronafeirws. Maent hefyd yn parhau â'r ddyletswydd

ar awdurdodau lleol, awdurdodau Parciau Cenedlaethol, adnoddau Cenedlaethol Cymru a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol i gau llwybrau troed neu gael mynediad i dir er mwyn atal niferoedd mawr o bobl rhag ymgasglu neu fod yn agos at ei gilydd, a chyhoeddi rhestr o'r rhai sydd yn cau ar eu gwefannau.

Yn wreiddiol, dim ond os oedd y bwyd a'r ddiod i'w fwyta oddi ar y safle y gallai busnesau sy'n gwerthu bwyd neu ddiod agor i'r diben hwnnw. Mae hyn yn parhau i fod yn wir yn y Rheoliadau hyn, ond yn ogystal gall busnesau hefyd yn awr werthu bwyd i'w fwyta ar unrhyw ran o'u mangreoedd sydd yn yr awyr agored.

Drwy newid hefyd y rhestr o fusnesau sy'n gorfod cau, yr effaith yw y gall salonau gwallt a barbwyr, a llety hunangynhwysol bellach ailagor. Gall addoldai hefyd agor yn amodol ar fesurau rhesymol i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws y rhai sydd ar y safle. Gall sinemâu yn yr awyr agored agor (ond rhaid i sinemâu dan do aros ar gau).

Mae pryderon o hyd bod fwy o risg i'r firws gael ei drosglwyddo mewn mathau penodol o fusnes a/neu safleoedd. Mae hyn yn arbennig o wir lle y gallai fod yn anodd sicrhau bod ymwelwyr yn cael eu pellhau'n gorfforol gan adeiladau lle mae'r awyru yn wael neu lle cyfyng sy'n anodd eu tramwyo, a/neu amgylchedd gwaelodol sy'n llaith ac yn swllyd, a'r rhai sydd â llawer o arwynebau arwyneb sy'n cael eu cyffwrdd yn aml. Felly, rhaid i'r busnesau a'r safleoedd hyn aros ar gau am y tro.

Pan fo busnesau neu fangreoedd yn gallu agor, neu lle mae pobl yn gweithio, mae rhan 3 o'r Rheoliadau yn nodi mesurau rhesymol y mae'n rhaid eu cymryd i leihau amlygiad i coronafeirws.

Mae'r Rheoliadau hyn yn parhau â'r gofynion a sefydlwyd yn y Rheoliadau gwreiddiol bod yn rhaid cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod pellter o 2 fetr yn cael ei gynnal rhwng personau ar y fangre, a phan fo'n ofynnol i bersonau aros i fynd i mewn i'r fangre, bod pellter o 2 fetr yn cael ei gynnal. Yn ogystal, mae'r Rheoliadau bellach yn gofyn am ystod o fesurau rhesymol eraill gyda'r bwriad o leihau amlygiad i'r firws, er enghraifft mesurau sy'n cyfyngu ar ryngweithio agos wyneb yn wyneb a chynnal hylendid.

Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau ar gymryd camau i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws y mae'n rhaid i bersonau sy'n gyfrifol am gymryd mesurau rhesymol o dan y rheoliadau roi sylw iddynt.

Mae rhan 4 o'r Rheoliadau yn cwmpasu crynadau â phersonau eraill – naill ai mewn gwaith neu mewn cyd-destun cymdeithasol. Fel yn y Rheoliadau gwreiddiol, mae'n rhaid i unigolyn barhau i weithio o'i gartref lle mae'n ymarferol iddo wneud hynny. Rhaid i berson barhau i ymgynnull dan do gyda rhywun heblaw aelod o'i aelwyd neu ei ofalwr, neu'r sawl y mae'n gofalu amdano, os oes ganddo esgus rhesymol dros wneud hynny (Mae enghreifftiau o hyn wedi'u nodi yn y Rheoliadau). Mae'r un rheol yn berthnasol i gasglu yn yr awyr agored ac eithrio bod crynhoad gydag aelodau un aelwyd arall yn cael ei ganiatáu hefyd. Mae'r Rheoliadau hyn hefyd yn parhau â'r cysyniad o 'aelwydydd estynedig' sydd wedi'u caniatáu yng Nghymru o 6 Gorffennaf 2020. I bob pwrpas, gall pobl mewn dau gartref gyuno i ddod yn rhan o un aelwyd a mwynhau'r un rhyddid cyfreithiol sydd gan yr aelwyd –

byddant yn gallu cwrdd dan do a chael cyswllt corfforol. Os yw dwy aelwyd wedi gwneud y cytundeb hwnnw o dan y rheoliadau gwreiddiol, byddant yn cael eu trin fel cartref unigol o dan y Rheoliadau hyn (sy'n golygu na allant sefydlu aelwyd estynedig wahanol). Efallai nad yw'r ddwy aelwyd yn byw yng Nghymru o anghenraid ond yn y sefyllfa honno cânt eu trin fel aelwyd unigol cyn belled ag y mae'r Rheoliadau hyn yn y cwestiwn a phe bai un o'r aelwydydd yn ceisio ffurfio aelwyd estynedig gyda thrydydd aelwyd y tu allan i Gymru na fyddai'n cael ei chaniatáu o dan y Rheoliadau hyn, hyd yn oed pe bai'n cael ei ganiatáu o dan y gyfraith sy'n gymwys yn y diriogaeth arall lle roedd y trydydd aelwyd yn byw.

Mae'r Rheoliadau hyn bellach yn darparu hefyd y caiff unigolion, gan gynnwys aelodau o'r cartref (wedi'i estyn neu fel arall), ymgynnull gydag unigolion eraill os ydynt yn cymryd rhan mewn gweithgaredd yn yr awyr agored a drefnwyd, ar yr amod nad oes mwy na 30 o unigolion yn cymryd rhan yn y gweithgaredd hwnnw.

Yr effaith y bwriedir i'r ddarpariaeth hon ei chael yw y caiff pobl ymuno â'i gilydd y tu allan i gymryd rhan mewn gweithgaredd, er enghraifft chwaraeon neu daith o amgylch atyniad awyr agored efallai, lle mae trefnydd y digwyddiad sydd wedi cynnal asesiadau risg priodol ac yn ystod y gweithgaredd yn cymryd pob cam rhesymol i leihau'r risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws y cyfranogwyr.

Mae'r drefn orfodi (gan gynnwys lefelau dirwy) a sefydlwyd yn y Rheoliadau gwreiddiol wedi'i pharhau yn y Rheoliadau hyn. Fodd bynnag, gall swyddogion gorfodi (y cyfeiriwyd atynt yn flaenorol fel 'personau perthnasol') bellach gyhoeddi 'hysbysiadau cydymffurfio'. Gallai hysbysiadau o'r fath, er enghraifft, nodi'r mathau o fesurau rhesymol y dylai busnes ac ati eu mabwysiadu er mwyn lleihau'r risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws ac felly fod yn cydymffurfio â'r gofyniad yn Rheoliad 12.

Mae'r Rheoliadau hyn hefyd yn gwneud darpariaethau arbed angenrheidiol yng ngoleuni dirymu'r Rheoliadau gwreiddiol a'u diwygiadau dilynol.

Bydd y Rheoliadau newydd yn dod i ben ar 9 Ionawr 2021. Wrth i'r bygythiad o coronafeirws barhau, credir ei bod yn angenrheidiol ac yn gymesur rhoi'r Rheoliadau hyn yn eu lle am 6 mis. Yn benodol, mae hyn yn rhoi sicrwydd i weithwyr a'r cyhoedd y bydd yn ofynnol i fangreoeidd sy'n agored iddynt barhau i gymryd camau rhesymol i leihau eu risg o ddod i gysylltiad â coronafeirws.

Mae'n hollbwysig cymryd pob cam rhesymol i gyfyngu ar drosglwyddo'r coronafeirws. Cafodd y coronafeirws ei ddatgan yn Argyfwng Iechyd y Cyhoedd o Bryder Rhyngwladol ar 30 Ionawr 2020 gan Sefydliad Iechyd y Byd, a chymerir camau ledled y byd i gyfyngu ar ei drosglwyddo. Asesiad Prif Swyddog Meddygol Cymru, ar y cyd â'r prif swyddogion meddygol eraill ar draws y DU, o hyd yw bod y risgiau i iechyd y cyhoedd sy'n deillio o'r coronafeirws yn uchel.

Mae Gweinidogion Cymru o'r farn bod y cyfyngiadau a'r gofynion a osodir gan y Rheoliadau hyn yn gymesur â'r hyn y maent yn ceisio ei gyflawni, sef ymateb i fygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

5. Ymgynghori

O ystyried y bygythiad difrifol ac uniongyrchol sy'n codi o'r coronafeirws a'r angen am ymateb iechyd y cyhoedd brys, ni fu ymgynghoriad cyhoeddus mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn. Mae gafodd unigolion a busnesau wybod am y cyfyngiadau yn y Reoliadau gwreiddiol drwy ddarllodiadau gwybodaeth gyhoeddus parhaus ar raddfa fawr ledled y DU, gan gynnwys gan Brif Swyddog Meddygol Cymru, Prif Weinidog Cymru a Phrif Weinidog y DU.

Mae'r Prif Weinidog, ynghyd â Gweinidogion eraill a Llywodraeth Cymru, wedi parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i unigolion a busnesau gydol y newidiadau dilynol i'r Rheoliadau gwreiddiol hynny.

Mae'r Prif Weinidog a Gweinidogion eraill wedi nodi drwy nifer o gynadleddau a datganiadau i'r wasg ers 19 Mehefin y bwriad i gyflawni'r newidiadau a gyflawnwyd yn y Rheoliadau a wnaed heddiw, os byddai amgylchiadau'n caniatáu hynny. Cafodd y newidiadau arfaethedig hyn eu hadrodd yn eang wedyn. Cadarnhaodd y Prif Weinidog y byddai'r newidiadau'n cael eu gwneud yn ei gynhadledd i'r wasg ar 10 Gorffennaf.

6. Asesiad Effaith Rheoleiddiol ac eraill

Ni luniwyd asesiad effaith rheoleiddiol mewn perthynas â'r Rheoliadau hyn oherwydd yr angen i'w rhoi ar waith ar fyrder i ddelio â bygythiad difrifol ac uniongyrchol i iechyd y cyhoedd.

Mae crynodeb o asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb wedi'i baratoi a bydd yn cael ei gyhoeddi. Yn gryno, dylai'r Rheoliadau hyn gael effaith gadarnhaol ar gydraddoldeb o ystyried bod nifer o'r sectorau dan asesiad wedi cau mewn grwpiau sydd dan anfantais anghymesur. Mae lliniaru'r amcanion a roddwyd ar waith hefyd wedi ystyried y risgiau ychwanegol sy'n gysylltiedig â rhai grwpiau, fel pobl PDDLLE neu bobl sy'n agored i niwed, a dylai asesiadau risg ystyried y ffactorau hyn. Dylai ailagor cynlluniau hefyd roi cyfrif am anghenion penodol gwahanol grwpiau o gleientiaid, fel hygrychedd ac argaeledd cyfleusterau.